

СТАНИВИЩЕ

от проф. д-р Пелагия Михайлова Терзийска, ЮЗУ „Неофит Рилски”

за дисертационен труд на тема на тема: „**Социалното включване на учениците с умствена недостатъчност чрез извънкласните дейности**”, за получаване на образователната и научна степен „доктор” в Професионално направление 1.2. Педагогика (Специална педагогика)

Автор: **Мария Алексакуди**

Научни ръководител: **Проф. д-р Катерина Караджова**

Настоящото становище е изготвено на основание заповед № РД-38-58/29.01.2024 г на ректора на СУ „Св. Климент Охридски“, както и на решение на научното жури по процедурата.

Общо представяне на процедурата и докторанта

Мария Алексакуди е редовен докторант по професионално направление 1.2. Педагогика (Специална педагогика) с обучение на английски език в катедра „Специална педагогика“, Факултет по науки за образованието и изкуствата на СУ „Св. Климент Охридски“.

Процедурата и представеният комплект от документи е съобразен със ЗРАС и Правилника за развитие на академичния състав на Софийския университет.

Магистърската степен по специална педагогика, която завършва през 2016, както и квалификацията ѝ агроном ѝ дават възможност от 2017 г. да работи като заместник учител в системата на средното образование, а от 2020 г. е назначена като учител на деца със СОП. Това я мотивира да продължи образованието си в ДП „Специална педагогика“ в ФНОИ на СУ „Св. Климент Охридски“ и да реализира изследователска дейност по проблеми на обучението на ученици с интелектуална недостатъчност.

Актуалност на тематиката

Процесът на социално включване на ученици с умствена недостатъчност е сложен, многостранен и продължителен, провокиращ необходимостта от търсенето и намирането на подходящи методи, средства, форми, насочени към осигуряване на условия за формиране на социални умения. Развитието на социални и емоционални умения чрез взаимодействието с хората, които го заобикалят - родители, учители, връстници оказват значително влияние върху неговата социализация. В контекста на тезата, че чрез създаването на подкрепяща среда, учениците с умствена недостатъчност могат да постигнат добри резултати, както в образователното, така и в социалното и житейското функциониране, дисертационното изследване на Мария Алексауди е актуално и значимо.

В конкретния случай чрез прилагане на различни техники и подходи по време на извънкласните дейности дава възможност за обогатяване на педагогическата теория и практика.

На базата на проучени литературни източници и запознаване с резултати от съвременни изследвания в областта на интелектуалната недостатъчност докторант Алексауди насочва вниманието към подобряване на социалните умения на ученици с умствена недостатъчност по време на извънкласните дейности. Акцентира върху алтернативни възможности за развитие на социални умения, тъй като интегрирането и обучението на социални умения в класната стая за тези деца има ограничено въздействие. Ползите от участието в дейности извън класната стая допринасят благоприятно върху социалното включване на децата.

Представяне на труда и оценка на съдържанието

Представеният дисертационен труд съдържа общо 170 страници, от които *145 основен текст* структуриран в увод, 3 глави и заключение. На 13

страници е посочена литературата, включваща заглавия на гръцки и английски език, както и онлайн източници. Трите приложения са разположени на 12 страници. В основния текст са включени таблици и 8 диаграми, представящи резултатите от направеното емпирично изследване.

В увода се аргументира актуалността на избраната тема.

Литературният обзор по изследваната проблематика е направен в първа глава. Накратко са посочени схващания на различни автори за същността на умствената недостатъчност, както и нейни характеристики в периода на училищната възраст. Предоставени са проучвания върху поведението на ученици с умствена недостатъчност и констатации за взаимодействието им със съучениците им, както и за необходимостта от съсредоточаване върху това как и какво се преподава, а не само къде се преподава. Докторант Алексакуди обобщава представени в литературата мнения за важността на социалните игри или на настолните игри за формиране на умения за сътрудничество, както и умения за взаимодействие, за изграждане на езикови и неезикови умения. Подчертава значимостта на стратегии за обучение, на ролеви игри, репетиции, конструктивна игри и техники за изграждане на социални умения и укрепването им по време на извънкласни дейности.

Глава 2 и глава 3 представят методологията на изследване, анализа и обобщението на получените резултати. Коректно са конкретизирани цел, задачи, основната хипотеза на изследването, конкретизирана в 6 хипотези и методи на изследването – дидактически експеримент. Участниците в изследването са 22 ученици от средни училища, посещаващи Единна специална професионална гимназия-лицей (ENEEGIL), с официална диагноза лека или умерена степен на умствена недостатъчност. Анкетирани са 8 учители от различни специалности, работещи в училището, в което се провежда експерименталният процес. За всяка от извънкласните дейности на

реализираната програма се попълва формуляр, включващ специфични критерии за оценка на въздействието на програмата върху трите категории умения на изследваните ученици (социални, двигателни и перцептивни).

В 25 таблици и 8 диаграми са представяне средните разлики в четирите подскали за социални умения на ученици с интелектуални затруднения преди и след участие в извънкласни дейности; средни разлики в социалните умения на ученици с интелектуална изостаналост от контролната група преди началото на училището и в края на учебната година; средни разлики в двете подскали за двигателни умения на ученици с интелектуални затруднения преди и след участие в извънкласни дейности и такива на контролната група преди началото на училището и в края на учебната година; средни разлики в трите подскали за перцептивни умения на ученици с интелектуални затруднения преди и след участие в извънкласни дейности, и такива на контролната група преди началото на училището и в края на учебната година. Последните две диаграми представят възприятия на учителите за въздействието на извънкласните дейности върху социалните, двигателните и перцептивните умения на учениците с интелектуални затруднения, както и възприятията на учителите за училищната култура.

Анализът на получените от направеното изследване резултатите дават основание на докторант Алексакуди да обобщи, че извънкласните дейности допринасят до голяма степен за развитието на социалните умения главно поради непрекъснатото взаимодействие между учениците, поемането на отговорност в груповата работа, развитието на умения за самоконтрол и т.н. При двигателните и перцептивните умения на учениците също се наблюдават значителни подобрения. Всичко това позитивно се отразява върху развитие на уменията за сътрудничество, самоконтрол, отговорност, емпатия, които са важни социални умения, необходими за постигане на независим живот.

Преценка на публикациите:

Публикациите са 3 на брой и са по темата на дисертационния труд. Всички са публикувани са в „Образование и изкуства: традиции и перспективи“ - университетско издателство „Св. Климент Охридски“.

Автореферат

Авторефератът представя по обобщен начин дисертационния труд. Достатъчно информативно е представено съдържанието по отделните глави. Откроени са обобщените изводи, препоръки и приноси на автора.

Приноси:

Приемам посочените от докторант Мария Алексакуди приноси.

Препоръки и бележки към дисертационния труд:

- Заключение не е отделна глава, то е самостоятелно, както увода
- Дисертационния труд би спечелил, ако в теоретичната част, се открие по-ясно гледната точка на докторанта.

Въпрос:

Какви препоръки можете да дадете на учителите за ефективно организиране на извънкласните дейности на учениците с умствена недостатъчност ?

ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Представеният дисертационен труд, разработен от докторант , Мария Алексакуди отговаря на изискванията, които се предявяват към разработки за придобиването на образователната и научна степен „доктор“.

На основата на очертаните достойнства на труда, на демонстрираното умение за научно изследване и приносите на автора, давам положителна оценка и предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“ на Мария Алексакуди в област на висше

образование: 1.Педагогически науки, професионално направление 1.2.
Педагогика, докторска програма „Специална педагогика“.

23.03.2024 г.

Изготвил рецензията:

Проф. д-р Пелагия Терзийска